

مسئولیت متن و شکل بدوش نویسنده مضمون میباشد، عقیده نویسنده لزوماً نظر افغان جرمن آنلاين نمی باشد

۲۰۲۵/۰۹/۲۵

محمد معصوم هوتک

په ټیوبنگن پوهنتون کې

د خیر البیان د خطي نسخې کاتب څه نومېد؟

په ټیوبنگن پوهنتون کې د خیر البیان له خطي نسخې څخه زما مراد د پیر روښان بایزید انصاري (۱۵۲۴-۱۵۷۲ع) د خیر البیان هغه خطي نسخه ده چې وار د واره نارویژي ژبپوه پروفیسر مارگنسترنی (۱۸۹۲-۱۹۷۸ع) ته په ۱۹۲۶ع کال سر دینسن راس د کتلو له پاره ورکړې وه او نوموړي پروفیسر په ۱۹۳۹ع کال دنیا ته د "New Indian Antiquary" مجلې له لاري ور پېژندلې او ۱۹۵۹ع کال د پېښور یونیورسیتی د پښتو اکېډیمي د هغه وخت مشر ارواښاد مولانا عبدالقادر (۱۹۰۵-۱۹۶۹ع) د المان په ټیوبنگن ښار کې موندلې وه. دا نسخه په ۱۹۶۷ع کال د پېښور پښتو اکېډیمي چاپ او خپره کړه. د دې خطي نسخې په پای کې د کاتب نوم "فقیر بهار تویی" لیکل سوی دی چې فقید مارگنسترنی د تویی کلمه "طوسي" لوستلې ده او علامه عبدالحی حبیبي (۱۹۱۰-۱۹۸۴ع) هغه "طوسي، توني؟" لیکلې او پوهاند صدیق الله ربښتین (۱۹۱۱-۱۹۹۸ع) هم "طوسي" کښلې ده. ما (م. هوتک) چې د خیر البیان په څلورو ژبو بشپړ متن په ۲۰۱۷ع کال کې له کندهاره خپور کړ، د دغه چاپ په سریزه کې مې د احتیاط په قید د "تویی" کلمه د کاني گرام ښار ته نژدې د "سنگ توی" سیمې ته منسوبه کلمه وبلله او د نسخې د کاتب نوم مې "فقیر بهار" وباله چې د "سنگ توی" اوسېدونکی وو.

ښاغلي عبدالکریم عامر په یوه ویدیويي بیان کې د خیر البیان د همدغې نسخې د کاتب نوم "فقیر بهار توی" بللی دی یعنې هندوستان (بهارت) ته منسوب څوک. زه په دې لنډه څېړنه کې غواړم همدغه موضوع لږ څه وښم.

جغرافیایي سیمو، مسلک او قوم ته د اشخاصو د انتساب قاعده چې ما (هوتک) ته څرگنده سوې ده، په دې ډول ده: که د سیمې د نامه د پای ږغ (فونیم) کانسونینټ وي، دغې سیمې ته د انتساب له پاره له نسبتي یاء څخه کار اخیستل کېږي. لکه:

کندهار – کندهاري
کشمیر – کشميري
دکن – دکنی
هند – هندي
مصر – مصري
ایران – ایراني
پاکستان – پاکستاني
دیوبند – دیوبندي
مسلك – مسلکي
طب – طبي

که د دغو نومو د پای ږغ (فونیم) واول وي، نامه ته انتساب ئې په "وي" یا "بي" سره کېږي. لکه:

د پاڼو شمېره: له 1 تر 2

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټينگه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هیله من یو خپله لیکنه له رالیرلو مخکې په خبر و لولئ

برتانيا، برتانيه - برتانوي
هسپانيا، هسپانيه - هسپانوي
ايتاليا، ايتاليه - ايتالوي
حرفه - حرفوي
دنيا - دنيوي
سماء - سماوي
بيضاء - بيضاوي
نبي - نبوي
لكهنو - لكهنوي
امباله - امبالوي
بريله - بريلوي
دهلي - دهلوي
اروپا - اروپايي
افريقا - افريقايي
آسيا - آسيايي

لكه نوري ژبني قاعدې چې استثنائات يا بې قاعده گي لري ، دلته هم ځيني بې قاعده گي سته چې هغو ته " اسماء منسوبة شاذة على غير القاعدة " وايي. لكه:

رب - رباني
حق - حقاني
تحت - تحتاني

د " بهارت " كلمي وروستۍ ږغ (ت) كانسونينټ دئ. انتساب ئې بايد په (ياء) سره وي يعني " بهارتي ". ښاغلي عامر صاحب " بهارتوي " يوه كلمه گڼلې ده او له هغه څخه ئې " بهارت " ته منسوبه معنا اخيستي ده. دغه راز انتساب پر پورتنيو قاعدو نه سمېږي.

زما لوستنه داسي ده چې د دغه كاتب نوم " فقير بهار " وو او د " سنگ توى " ښار اوسېدونكى وو. د " توى " نامه وروستۍ ږغ (ى) دئ او منسوبه كلمه ئې بايد " يي " سره وي. څرنگه چې دغه راز تلفظ پر ژبه دروند تمامېږي نو د " توى " د پاى واول د " يي " د سر په واول كي مدغم كېږي او " تويي " كلمه منځ ته ځني راوړي.

نور نو والله اعلم بالصواب.